

ROLUL LECȚIEI DE LECTURĂ PARTICULARĂ ÎN DEZVOLTAREA COMPETENȚEI DE COMUNICARE A ELEVILOR ALOLINGVI

THE ROLE OF THE PRIVATE READING LESSON IN THE DEVELOPMENT OF THE COMMUNICATION COMPETENCE OF NON-NATIVE STUDENTS

*Liuba PETRENCO, dr., conf. univ.,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău*

*Liuba PETRENCO, PhD, associate professor,
UPS “Ion Creanga” from Chisinau
ORCID: 0000-0001-6972-8903
petrenco.liuba@upsc.md*

*Lucia COSTRU, profesoară de limba și literatura română,
grad didactic 1, LT „I.S.Neciui-Levițchi”, mun. Chișinău*

*Lucia COSTRU, teacher of Romanian language and literature,
teaching degree 1, TL„I.S. Neciui-Levițchi”, Chișinau mun.
ORCID: 0009-0003-5241-1821
costrugd@gmail.com*

CZU:37.016:821.135.1

DOI: 10.46727/c.emc-2023.p93-96

Abstract: *In school, reading becomes a complex process, in which competences belonging to the levels of perception, decoding, experience, linguistic funds, memorization capacity, the ability to establish connections, etc. are intertwined. The private reading lesson reviews national and universal literature, continuous and non-continuous texts, not studied in class, and is directed by the teacher through title recommendations, designs, control, evaluation. Texts for reading lessons are chosen respecting the following principles: accessibility, thematic, value-aesthetic, formative. In these lessons, the integrative skills practiced in the compulsory classes are maintained, however aiming at the preponderance of the process of writing about the text and the process of speaking through communication. The reading lessons, through the significant nature and variability of the texts, allow a pronounced empathic knowledge of some human behavioral patterns evoked by the text. Through the interactive design and implementation of private reading lessons, we offer the student the opportunity to get involved, to practice, to demonstrate their skills from performing simple tasks to successful creative ones, and the process of working with the text, which is a priority, will generate products to measure.*

Key-words: *reading competence, private reading, interactive teaching methods.*

Școala modernă este orientată, tot mai accentuat, spre promovarea cărții și a lecturii prin varia metode didactice și activități instructiv-educative. Dezvoltarea competenței de lectură rămâne o componentă esențială a educației elevilor, formând, prin cunoaștere și informație de calitate, un cetățean care va schimba societatea în bine. La baza procesului de formare și dezvoltare a competenței de lectură stă motivația, interesul de a descoperi, afla, cunoaște ceva nou, dar și timpul, efortul, capacitățile atât a educabilului, cât și a cadrului didactic.

În cadrul lecțiilor, competențele și deprinderile de recunoaștere și înțelegere a simbolurilor literare se formează în procesul de lecturare a textelor de diferite genuri. Specialiștii accentuează că dezvoltarea competențelor de lectură sunt îndreptate spre atingerea nivelurilor de percepție, decodare, memorare, de stabilire a conexiunilor etc., în așa fel „încât cititorul să se poată autoaprecia prin anticipație sau prin retrospecție pe baza lecturii făcute”. [3]

Lectura este parte componentă a procesului de învățare în instituțiile școlare, iar modelul de lectură oferit cititorului-școlar, rămâne a fi manualul construit la capătul unei programe-directive, care nu poate să țină seama de toate nevoile, posibilitățile, tendințele individuale sau de cele ale grupurilor de elevi. Rolul profesorului este

de a condiționa integrarea competențelor școlare în cele sociale, prin procesul de lectură, urmărind „ce?”, „de ce?” „cum?” citească elevii. [4]

Textele propuse de manualele de limba și literatura română în instituțiile cu instruire în limbile minorităților naționale sunt clasificate de specialiștii în domeniu în texte continue și noncontinue. [6] Astfel, *textele continue* sunt cele care prezintă o „succesiune de propoziții sau de cuvinte, care constituie o comunicare (scrisă), construită conform regulilor unei limbi. Textul continuu poate ține de stilul oficial-administrativ, publicistic, științific, artistic, iar din perspectivă didactică, tipologia care se aplică mai frecvent textului continuu este: descriere, narațiune, reflecție, argumentare, instrucțiune. În *textele noncontinue* „informația se prezintă secvențial, în forme sau rubrici prestabilite; ea se oferă la anumite intervale, fiind înscrisă în structuri grafice specifice (tabele, diagrame, matrice); se plasează în formulare aprobate instituțional; respectă semnele convenționale și simbolurile; operează cu abrevieri, sigle, coduri, culori etc. Lectura textelor continue și noncontinue îmbogățește randamentul calitativ al comprehensiunii, și sporește șansele elevului de a înțelege orice tip de text, mai ales în epoca tehnologiilor informaționale [6, p.28].

Curriculumul național la limba și literatura română pentru instituțiile de învățământ cu predare în limbile minorităților naționale (2019) indică necesitatea studierii atât a textelor literare, cât și nonliterare în procesul de învățare integrată a limbii și literaturii române, îndreptate spre valorificarea educației lingvistice. Autorii curriculumului subliniază că „Educația lingvistică vizează formarea competenței de comunicare drept scop al procesului de predare-învățare-evaluare la disciplină. Studiarea textului nonliterar, literar se recomandă a fi realizată din perspectivă funcțională, ca și pretext pentru realizarea demersului comunicativ la clasă” [5, p. 4].

Astfel, pentru ca studierea limbii române de către elevii alolingvi să devină „un mod de a acumula cunoștințe despre cultura, obiceiurile, tradițiile naționale, normele comportamentale, patrimoniul național, valorile culturale naționale/universale etc., sunt propuse două tipuri de lectură: *obligatorie* care se realizează în baza prevederilor curriculumului disciplinar și lectura *facultativă*, cu următoarele subdiviziuni:

- *lectura suplimentară* presupune a) citirea unor opere literare ale scriitorilor studiați în clasă care nu sunt incluse în manuale școlare sau b) studierea unor texte care aparțin ariilor tematice, genurilor sau speciilor reprezentate în manuale. În cazul lecturii suplimentare, activitatea elevilor este monitorizată și evaluată de profesor fie la orele de clasă, fie în cadrul orelor de lectură particulară.
- *lectura extrașcolară* este o activitate programată de elev care își selectează de sine stătător textele, autorii, urmându-și preferințele, interesele. Lecturile extrașcolare contribuie la extinderea orizontului de cunoaștere, la dezvoltarea gândirii critice prin analiza exemplurilor și argumentelor pe care le învață de la autori și a abilităților analitice, necesare în luarea unor decizii corecte în situații dificile. Activitățile de lectură extrașcolară nu sunt evaluate de către profesor.
- *lectura particulară* se caracterizează, pe de o parte, prin faptul că include literatura națională și universală nestudiată în clasă; iar, pe de altă parte, este dirijată de profesor prin recomandări de titluri, ore speciale, control și evaluare.

Lectura particulară nu reprezintă lectura extrașcolară, care este lectură absolut liberă, pe care elevii o aleg conform intereselor și preferințelor sale, fără a prezenta produsele cuiva, ci este o oră specială printre orele proiectate. Dat fiind faptul că politicile didactice moderne recomandă respectarea bugetului timpului școlarului, lecturile particulare se vor realiza în sala de clasă, în timpul prevăzut de curriculum. Textele pentru lectură se vor alege în baza criteriilor de selectare (principiul accesibilității, principiul tematic, valorico-estetic, principiul formativ) și se vor racorda la activități de dezvoltare a competenței de lectură. În cadrul acestor ore se discută cărțile/textele recomandate, profesorul propunând tehnici didactice menite să scoată în evidență problemele importante de conținut și formă ale textelor citite. La orele de lectură particulară elevii se bucură de mai multă libertate în expunerea opiniilor, în interpretarea textului, fapt ce stimulează dezvoltarea aptitudinilor individuale. Discuțiile scot în evidență preferințele, atitudinile și capacitatea de analiză critică a elevilor. [7].

Proiectarea orelor de lectură particulară are la bază formarea competenței de lectură, în mod special, prin automatizarea elevilor pentru lectură.

În opinia specialiștilor, principiile de care ar trebui să se conducă profesorul pentru a motiva elevii sunt:

- lectura să fie centrată pe sensurile pe care textul le poate genera (a citi pentru a înțelege);
- lectura să fie interactivă (să se producă un dialog între cititor și text și între cititorii aceleiași cărți, bazat pe răspunsuri subiective);

- lectura să fie exersată (să li se creeze elevilor ocazia de a ieși dintr-un șablon rigid, de a aborda fenomenul lecturii în mod diferit, adaptat lor și contextului);
- lectura să aibă un scop bine identificat pentru elevi (plăcere, autocunoaștere, descoperirea unor particularități textuale etc.);
- lectura să fie încurajată (prin atitudinea personală a profesorului documentarist, prin recompense, prin discuții valorizatoare etc.) [8]

La lecțiile de limba și literatura română, deprinderile integratoare exersate în orele obligatorii se mențin, vizând totuși preponderența procesului scrierii despre text și procesul de vorbire prin comunicare, ținând în vizor competența specifică spre care se orientează unitatea de conținut, cadrul Evocare – Realizarea sensului – Reflecție – Extindere (ERRE), tehnicile interactive cunoscute de profesor, dar și tehnicile de lectură și scriere pentru dezvoltarea gândirii critice. [2]

Spre deosebire de lecțiile tradiționale de limba și literatura română în care principiile didactice sunt aplicate riguros, în cadrul orelor particulare principiile generale ale didacticii sunt aplicate selectiv, în prim-plan plasându-se caracterul atractiv al lecției și nevoia de formare a elevului. Dacă în procesul de studiere a limbii române de către elevii alolingvi pentru care limba română nu este maternă se respectă regulile de semantizare a cuvintelor noi, algoritmul lucrului cu textul, reguli de prezentare a gramaticii în plan funcțional etc., la orele de lectură particulară accentul se pune pe tematica textului în scopul creării unor stări, motivații, opinii și reacții.

Lecțiile de lectură particulară nu-și propune atât formarea de competențe acționale (cognitive, de analiză, sinteză, selectare, comparare etc.), cât formarea competenței de înțelegere a textului literar și nonliterar, continuu și noncontinuu. Lecturile particulare îl familiarizează pe elevul alolingv cu universul beletristic, îl învață să citească corect în limba română, îl ajută să stabilească conexiuni între informațiile citite și viața reală. Totodată, la aceste lecții elevul își antrenează deprinderile de muncă intelectuală și de activitate independentă prin luarea de notițe, transformarea unui dialog în monolog, citirea „printre rânduri”, selectarea esențialului etc. [2]

Caracterul semnificativ și variabilitatea textelor îl ghidează pe elev în cunoașterea empatică a unor modele comportamentale umane evocate prin text, favorizând astfel autoformarea.

Ora de lectură particulară este situată mai puțin în sfera cognitivului, fiind mai mult orientată spre valori și atitudini, sentimente și comportamente, din acest motiv, în cazul orei de lectură particulară nu pot fi stabiliți descriptorii de performanță prin care să poată fi verificat modul de îndeplinire a unor obiective performative și de aceea elevului nu i se dă notă sau calificativ.

În cadrul orei de lectură particulară se creează un cadru adecvat pentru un nou tip de relație profesor–elev și elev–elev. Aici profesorului îi revine rolul de moderator înțelept, care explică, ghidează, intervine pentru a-l ajuta pe elev, iar elevii, colaborând, produc produsele solicitate. În acest mod transformă motivația exterioară a lecturii în motivație exterioară, ceea ce favorizează interiorizarea universului informațional, afectiv și ideatic al textelor lecturate.

Orele de lectură particulară sunt o componentă a didacticii limbii și literaturii române, succesul cărora este determinat de gradul înalt de atractivitate al activităților. Pe lângă forma tradițională de lecție, orele de lectură particulară pot fi organizate în sălile bibliotecilor sau librăriilor sub forma unor cenacluri sau cercuri literare etc. Lecțiile de lectură particulară oferă cadrului didactic posibilități cu mult mai variate de activități orientate spre motivarea elevilor de a citi: vizite la târguri și expoziții de carte, participări la prezentări de lucrări de artă și literare, întâlniri cu scriitori, critici literari, oameni de știință etc. Extinderea tematicii prin implicarea altor domenii ale artei și științei îi permite, pe de o parte, elevului alolingv să se integreze mai ușor în societate, să pună în discuție problemele lumii contemporane, să-și lărgească orizontul cunoștințelor, iar pe de altă parte, îi permite profesorului să aplice, în baza unor exemple concrete, incursiuni transdisciplinare.

La orele de lectură particulară elevul învață a selecta cărțile pentru lectură. Alegerea unei cărți ce nu corespunde vârstei poate duce, în continuare, la o selectare greșită a textelor pentru lecturare, accentul fiind pus pe textele uni gen (aventură, ficțiune, detectiv) în detrimentul textelor lirice, de exemplu, etc. Un preadolescent poate alege incorect o carte pentru el sau o carte pentru prieteni, aceasta rezidă în experiența limitată de lectură a copilului, care nu are asimilate mijloace necesare de a sesiza sau de a gusta subtilitățile artistice, de gândire sau

de construcție, ale unui text și apare riscul ca în procesul lecturii să treacă peste pasaje reflexive, ori peste descrieri, peste versuri etc.

Unii elevi mărturisesc că citesc pentru lectura particulară înaintea anului de curs textele recomandate de părinți. Profesorul ar trebui să-i convingă pe elevi să rămână cât mai mult în limitele lecturilor recomandate de el, fiindcă lectura făcută, de exemplu în clasa a V-a, dar convenabilă pentru clasa a VII-a nu ar asigura pe deplin efectele formative dorite și că ar trebui reluată.

Nucleul dominant al lecției de lectură este consacrat textului. Profesorul trebuie să previzioneze cu exactitate cât timp trebuie rezervat lecturii textului și activităților conexe, apariția situațiilor foarte atractive pentru elevi în cadrul activității, a căror întrerupere ar produce mai multe pierderi decât câștig. Ținând cont de aceasta, profesorul își va proiecta o oră de dezbateri exclusiv la textul citit, ceea ce recomandă curriculumul 2019.

Lecția de lectură particulară are drept obiectiv lectura diferitor tipuri de texte ca activitate principală. Aceasta, racordată la unitățile de conținut și competențele curriculare și proiectată ca un sistem, poate asigura rezultate. Profesorul, prin identificarea strategiilor corecte de realizare a lecturii, va reuși să-l învețe pe elev să citească texte atât literare, cât și nonliterare, să analizeze informația citită pentru a produce texte noi. [2]

Prin proiectarea și desfășurarea interactivă a lecțiilor de lectură particulară, vom oferi elevului oportunitatea de a se implica, de a exersa și demonstra competențele de la realizarea unor sarcini simple până la reușite de creație, iar procesul de lucru cu textul, care este prioritar, va genera produse pe măsură. Ghidarea elevilor spre o lectură permanentă, corectă, eficientă, prin organizarea lecțiilor interesante, care să demonstreze elevilor că lectura este viața însăși, că în lectură vor găsi modele și exemple extraordinare care vor avea un impact pozitiv asupra formării personalității, care îi vor pregăti de viață, care vor nuanța valorile, dar și care vor realiza pe deplin competențele lectorale și de comunicare [1].

Acest lucru este posibil, în măsura, în care lecțiile de lectură particulară vor utiliza o diversitate de strategii didactice interactive, ceea ce va valorifica interesul către lectură și astfel se va realiza comunicarea în limba de stat, ceea ce le va asigura elevilor accesul postșcolar la integrarea în mediul de comunicare și învățarea pe toată durata vieții.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. CARTALEANU T., COSOVAN O. Aplicarea tehnicilor de dezvoltare a gândirii critice. In: *Didactica PRO*, nr. 2 (8), 2003. 93 p.
2. CARTALEANU T., COSOVAN O. Ateliere de lectură, scriere, discuție: Portofoliul elevului. Chișinău: Î.E.P. Știința, 2014. 120 p.
3. CORNEA P. Introducere în teoria lecturii. Iași: Editura Polirom, 1998. 240 p.
4. COSTEA O. Didactica lecturii o abordare funcțională. Editura: Institutul European, 2006. 182 p.
5. Curriculum național la LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ pentru instituțiile de învățământ cu predare în limbile minorităților naționale Clasele V – IX, Chișinău 2019. [online] (citată 09.04. 2023) disponibil https://mecc.gov.md/sites/default/files/limba_si_lit_romana_curriculum_minorit_gimnaziu.pdf
6. Educație prin și pentru lectură. În: *Revista de teorie și practică educațională Didactica Pro*, nr. 2 (78) aprilie 2013. 56 p. [online] (citată 04.09. 2019) Disponibil: <http://www.prodidactica.md>
7. PAMFIL A. Limba și literatura română în gimnaziu. Structuri didactice deschise. Ediția a 3-a. Pitești: Paralela 45, 2006. 230 p.
8. PETRI Alina. Cercurile de lectură - activitate extracurriculară de promovare a lecturii de plăcere în CDI. [online] (citată 10.04. 2023) disponibil <http://www.ccdcluj.ro/vechi/Preuniversitaria/v2,nr1/Articole%20Preuniversitaria%20online/2.Abordari%20didactice%20ale%20lecturii/Alina%20Petri.pdf>